

Рік II-й
1921

30. Квітня

4. 8

Ціна

2 корони

орган Українського Стрілецтва
на чужині. - Виходить двічі на місяць.

Видає Пресова Квотиря при Уир. Бригаді
Нім. Яблоннім. Чехия. Нім. Яблонне, Барак L 2

ВЕЛИКДЕНЬ 1917...1921

ДЗВОНИ

І перелили дзвони наші у гармати.
На радість ні тривогу вже не вдарить дзвін.
Не скличе лавою народ повстати...

На села, поля, наші хати
Образи пітьми повзе і проклин
Стає зневіри наступати.

Знаку вечірньої мольби надармо діти ждуть
Іх головки до сну кладе журливо мати.
Наслухує: а в горах все безнастанно гудуть гармати.

Та чуй: Іх голоси розкотом дзвонів йдуть
Відгуки поклику нових на доли з них падуть.
Вони зодуть! Тюрми дрожать, тріщать їх ґрати

Від коли з дзвонів наших вилили гармати.

1917

Воскресні дзвони б'ють у перше свято Воскресення.
Над Сяном дзвін, в Карпатах дзвін
По Дони і Кавказі
І нашім морем несеться гомін
І в срібних звуках земля наша тоне...
І переक्ликаються гаслом волі дзвони.

1918

А я вам кажу: нава кров
Зіаде горячим квітом маку...
Зітхати нива не злотиста
Так знад: се мова пламениста
Горяча мова тих, що полягли
І смертю життя дали.

Михайло Володимир 1921

Я.Я.

ШЕВЧЕНКО, ЛЮДСТВО Й УКРАЇНА.

/Панам: Вільсонові, Клемансо, Льюїс Джорджеві - Ленінові, Бронштайн-Троцькому,
 Раковському і т.д.
 з приводу Шевченкового свята /

Не буде врага- супостата
 А буде син і буде мати
 І будуть ЛЮДЕ на землі.

Людство існує формально як слово на означення всього людського населення землі. Однак, що до суті, ще немає людства в дійсності. Ще може й не світає ця вища свідомість, яка об'їме всю людську вену громаду в один великий гурт, одностайний і могутній у своїй велитенській духовій і господарській праці, розложеної розумно й доцільно на поодинокі частини-народи, між якими не буде насильників і невільників. Всі вони будуть почуватись рівновартими членами одної вселюдської спілки-сімі, яка процвітаючи буде зніматись у розвитку своїм до щораз вищих щаблів своєї могутності й досконалості.

Та пройнуть ще мабуть віки, заки те справжнє людство народиться. Пройнуть віки, заки вплине з теперішнього мракотиння людського чуття-думки ця вища свідомість.

Живемо ще в добі кривавої борні. Частковий егоїзм, непоміркований й кровожадний, що пре від осередка, не дає загалові окластись-злитись в одну гармонійну цілість і зрівноважитись. Іде взаїмно-нищення. Розбишачькі інстинкти деяких народів, що в зухвалій гордості ставлять себе на рівні з цілою та прагнуть вивищитись

коштом других, спинюють і ударемнюють народження вільного й творчого, самосвідомого людства. Наше теперішнє міжнародне та міжкласове життя покладене так само на тій же грубій силі п'ястука, що й життя неосвідомленої природи. Злочинно нівечаться культурні надбання одних. Другим знову не дається спромози творення для добра людства. Часто духово здібніці народи нидіють під ярмом у інших, які наслідком випадкових обставин являються хвилево дужчими. Та останні не в силі заступити своєю творчістю всіх тих можливих цінностей, які створили б ті, будучи на волі. Намісць визволювання - взаїмне поневолювання намісць прискорювання - опізнювання та стримування росту людини.

От по такій менч-більш лінії бігли основні думки Кирило-Методіївських братчиків, членів Київського тайного товариства, до якого належали що найкращі сини України. 1847 р. вислідила їх по доносу чужина рос. поліція і перозсилала по тюрьмах як „ворогів державного ладу й порядку". Ці славні українські братчики покли були на першому місці своєї реформаторської програми засаду федерації т.е. вільної спілки вільних народів - в перчу чергу Славян, що б таким шляхом дати почин до збратання всіх на

родів, що б ціле людство могло стати вільним, дужим, творчим, щасливим. Вони не задовольнялись самими тільки ідеями, але зобов'язувались розповідати свою науку й послужити їй вірно ділом. Це значило в ті часи стільки, що „вирати на дні моря перло“. Та для української сміливої душі ніяке добре й гуманне діло, хоч би й як важке й велике, не здавалось за трудне або неможливе. Великі ідеалісти, що в ім'я людства й ради його спасення бажали усунути нараз усі лиха світу, вичерпати море протилежностей і суперечностей. Такими думками жила українська душа - так високо знімалась вона в своїх бажаннях, коли світ ще тяжко мучився в кайданах тиранії а найвищим кличем того часу було: свобода слова й думки, парламент...

Українська душа не задовольнялась задатками, але доспізувала повстанчу пісню людини до самого кінця і-згмбившись у вою далечинь невого виднокруга-поклала в свою програму не тільки альфу але й омегу т.е. цілковите оновлення людства аж до вільної федерації вільних народів - клич, який ще йно не давно прогомонів у-перше в Європі під назвою „самоозначення“.

Так український народ, нещасний поміж нещасними, стоячи в найнищих рядах поневолених народів, снував в своїй душі рожеві думки про кращий стан всього людства, бажючи немов дійти до власного щастя що йно через удашливлення всіх.

Це замітна риса української душі, яка

вказує на її велику вартість та уадібнке її до піонірської, передової ролі в історії народів. А таким піонером-передовиком, що пробиває шлях людству в поході, був укр. народ вже неоднократно на протязі своєї, хоч і як незавидної історії.

Він перший в Європі розпочав війну з духом середовіччя з його кріпацтвом та соціальною неволею, що її ще в 15 ст. принесла Польща на вільні степи й села України. У цій боротьбі дав укр. народ цілий дозжезний ряд героїв - починаючи від Наливайка, якого поляки замучили на ринку в Варшаві.

На Запоріжжю і по обох боках Дніпра створив укр. народ першу в своїм роді демократичну, вільну республіку - овіяну духом тих засад, що їх проголосив французський народ що йно півтора сотки літ пізніше на окривавлених вулицях Парижа. Українська козацька республіка, зорганізована відрухово на руїнах колишньої вже давно призабутої державности, була отихійним /імпровізованим/ втвором геніяльної хоча й не вченої душі народу. Перед 1000-літтям він створив так само велику княжу державу без тих готових зразків і установ, які західні народи просто переймали від Римлян. Раз-в-раз непокоєний дикими ордами кочовиків український народ стверив у той час високу культуру без латиници - а силами головно своєї питомої ін-

телігенції. І хоча дальші важкі події підкреслили його духа, то все ж таки він не подається - він живе!

Саме в хвилині, коли здавалось, що ось-ось вже прірветься нитка його злощасної історії, дух України чується на стільки дужим і багатим, що думає про оновлення всього життя шляхом перебудови його на основі волі й братерства народів.

Ідея, яка не сходить з його виднокруга. В її напрямку йде далі великий Драгоманів, туди й прямує велике сучасне Українське Відродження, захоплене духом гуманності й народолюбства, і як таке затверджує ^{воно} закон про культурно-національну автономію для меншостей /це перший випадок в Європі/ і скликає Київський конгрес російських народів - ще до американського проекту основи всенародньої Ліги.

Е це акти й події, які визначають дорогу історії світу, що своїм верши́ттям сягають високо.

І як настане колись в життю людства нова краща ера, тоді розкляний світ віддасть певно свій довг українському народові - і аж тоді широко розгорне свої орляні крила велика українська душа.

Глибока й чиста як саме українське голубе небо, як український степ - безкрає, всеохоплююча - весь світ і людей. В огні своїх історичних терпінь збережена від бруду, чужою кров'ю неоплямвана, чутка на людські страждання і справедлива, оупротивна всякому гнітові й злу, ніж-

на листунка волі й любови в чарівних піснях своїх, без ошуканства - щира й проста, творча не самим тільки умом але й серцем, іноді грізна й бурхливо-могутня, коли зло перейде свою міру, - такою бореться під цю хвилю українська душа за своє визволення, що б вільною влитись віддачу душою всього світу раді його великої обнови.

Такою а не інакшою була й є ця справжня душа українського народу в його 40 мільйонній масі селянського населення. А найглибшим висловом і та синтезом являється Тарас Шевченко, син українського хлібороба-

Великий гуманіст-чоловіколюбець, що в часах найбільшого гніту й покріпчення люду дивився на людей душою і терпів за мільйони. Він не знав, куди повернути-заховати очі свої, що б не зустрітись з прикрим образом пониженої й доптанної людини, її муками опоганеної розкішної, земної краси. У цім раю злії люде „ріками сльози розлили а кров морями“, тисячами невинних наповнили тюремні, а свої лани братами орять. Люде! Люде! Пекла мало?! Коли те з вас буде того добра, що маєте?

От так кличучи ридав в печутті свого безсилля - то на самоті, що б ніхто не чув і не бачив, що б не насміялось і дурнем не назвали, то мов окаянний плакав на розпутьях велелюдних. Та не помі-

али люди.

„Кругом неправда і
е воля, народ замучений мовчить“
а й данами міняють, пра-
ою торгують, людей запряга-
ють в тяжкі ярма“...

І душа поета не могла нігде на зем-
і, словитій таким горем, знайти місця
ідпочинку, „бо на їй широкій куточка не-
а тому, хто все знає, хто все чує“...

І відлітала попід небеса забираючи
важкими думками й всі земні лиха й всі
а й муки, що б „ордов розпустити їх по-
себі, що б почорніло те небо та почерво-
ло, що б полум'ям повіяло, що б ригнула
скавка-зім'я і землю трупом вкрила.“

Нехай гине оцей людський
ід - суєтний та проклятий!...

На згарищах цього недоброго світу
ажав побудувати нове життя, закладене
а правді, любові, волі,
раці, красі.

Сам бажав жити й творити, серцем
ити і людей любити -
як ні, як що воно неможливе, то світ
а палити...

Без творення й любови вважав за не-
стрібний весь світ і все життя. Тоді
ого варто знищити. І він, що весь світ
отів обняти й його любити, займався жак-
ною його знищення, бо таким, яким він був,
не міг його обняти, не міг заспокоїти
прагнн своєї великої любові до чолові-
а. А такий світ - окривавлений, одурений

і розп'яттям добитий-жахав його. Він не мав
сили на нього двинутися. Його серце не ви-
тримуючи жахливого виду рвалося до ве-
ликого революційного діла. Він кликав:
„Світе... стрепенися! Освітися!...“

Та його голос губився неначе в пус-
тині. „Не чуять, оглухли, похилились в каф-
данах - байдуже...“

Ця глуха мовчанка, це невільницьке
німування його найбільше боліло й ляка-
ло. В розпучі звертається він навіть до
мертвих стін своїх: „Озовіться хоч ви,
заплачте, німі і, зі мною над неправдою
людською, над недолею злою.“

Таким був він у той час самотнім -
одиноким. Не розумів тайни смиренної тер-
плячости людей і дивувався - голову схо-
пивши в руки -, чому не йде алостою прав-
ди й науки.

Для заспокоєння своєї зневіреної ду-
ші й своїх опрагченних очей линував душею
в далекі простори, в минулі часи, шукати
великих людей, що б натішитись ними та
огріти при них своє зледеніле, безнадій-
не серце.

В „Неофітах“ він перебуває між му-
чениками за Христову правду, що зійшла
над гнилим і жорстоким старим Римом.
В поемі „Іван Гус“ він живе одними дум-
ками й чуттями з великою душею Гуса, тер-
пить і бореться і немов іде на муки з
нею. В „Кавказі“ він витає на високих
південних горах „засіяних горем, кровю
политих“ між славними верховинцями, що

своїми грудьми заступили свої найдорощі рідні гори перед ненаситним царським орлом, що прагне в їхні серця вбити свої кисті. Іх свята й рідня справа - свята й дорога поетови. Він бажав би передати в їхні тіла всю силу титанів, щоб могли витривати в своїй боротьбі до самого кінця, аж до перемоги, яка мусить наступити. Правда ж мусить побороти!

А вже найбільше захоплювала увагу Шевченка лицарська минушина України, його ріднього безталанного народу, який стояв в самому огнищі його великої вселюдської любови. Звідти вилетіли раз-у-раз іскри, що запалювали його душу то ясним тихим вдоволенням, то важким болючим горем. Звідти - з того огнища - плило й те найвище його бажання, яке велитенськими хвилями заливало його ціле ество, яким наелектризовані всі його поетичні твори, ради якого переносив геройськи 10-літні муки заслання, - бажання, що б встала Україна й порвавши кайдани закинула новим вільним життям. Україна, - яка була йому над все миліша і дорожча, яку не називав інакше як тільки: Ненько, Мамо т.с. словом, яке вважав найсвятішим і найкращим.

Врешті розстилав свої пістунці крила над всіми покритвдженними, нищими, малими, ніщими рабами, що то на сторозі коло їх поставив своє слово Шевченко це один із перших та найбільших в світі заштитників гідности й чести жінок. Як в політичному

й суспільному так і в семейному житті ненавидів насилля-тиранію.

Та трудно увійти в глибини великої української душі Шевченка, що б розглянути всі її вартости і змірити домаду незвичайно високу температуру його гальної філянтрепії /чоловіколюбства/ патріотизму. Як досі так і все проймати нас муть святочною повагою поетові стрічки, в яких горить і через століття горітиме його велика українська душа.

Шевченків виднокруг не обмежується одним тільки ядром своїм, осередком, який була для нього його рідня Україна, але під впливом безміру любови він охоплює що найширші кола людських болів і бажань. Шевченко не тільки кобзар України, її гоний і відновець, якому народ завдячує своє відродження, але й добродій цілого людства, що привів йому нових 40 мільонів на допомогу в його боротьбі за досягнення своїх найвищих цінностей і дібр.

Він, як ніхто инший, бажав весь світ всіх людей з'єдинити як найтіснішими узами одної думки й чуття /єдиномишлія і братолюбія/. Він бажав стерти сльози з обличчя всіх нещасних і рад був бачити усміх радости на устах у всіх.

Задля того домагався перебудови ешту й життя, щоби всі могли знайти в ньому радість і вдоволення.

Великий ідеаліст, що вірив в чинність перемоги правади над неправдою, добра над злом, що земля стане для людини тим, чим

повинна бути т.е. р я е м , в якому не
буде врага-супостата, а буде син і буде
мати і будуть л ю д е на землі.

„Сонце йде і за собою день веде“...

„Б у д е п р а в д а на землі“...

„І мусить бути!“

„Б о с о н ц е в с т а н е і о-
к в е р н е н у з е м л ю с л а л и т ь“

Ця непохитність віри поета в перемо-
гу правди ґрунтується тут на само зрозу-
мілій певності, що життя без правди т.е. без
її кінцевої його моральної опори - му-
сить повернутися в нівець - хаос, божевіл-
ля, абсурд. Що нормальний розвиток його, до
чого ще при його теперішній складності,
може йти тільки по шляху правди, під якою
Шевченко розумів в першій мірі етичну
правду, яка означає такий порядок і лад
людського життя, що ґрунтується на опра-
ведливості і любові, що погоджується не
тільки з пізнаннями розуму але й вимогами
серця, що не нівечить природи /індивіду-
альності/ так поодинокі людини як і ці-
лого народу.

З перемогою правди наступить повне
визволення людства, яке він змальовує нам
в одному із своїх останніх, біблійним міс-
цицизмом навіяних стихотворів ось такими
поетичними образами: незрячі прозрять,
німім отверзуться уста, прорветься слово...
живуть пустині... л ц і л и й с в і т
опояснуть широкі вольні шляхи, якими зій-
дуться визволені рідні з цілого світу й
„без гвалту і без крику“ згуртуються в

одну вільну велику сімю.

Тому так високо цинив Шевченко прав-
ду й на неї будував цілу майбутність
людства. Тому її одній велів поклонятись
своїм землякам. Та мало поклонятись -
за неї треба ще боротись, ворожу злу
кров пролити, для неї треба обеднюватись
усім в братерській любові і для неї
треба учитись, бо освіта прискорює її
прихід.

На правді буде ґрунтуватись не тіль-
ки майбутнє життя, але й вся людська
культура в противенстві до сучасної, мер-
твої формами, ошукавчої й жорстокоюмної,
заявленої в достатках і наживі, Шевчен-
ко її за те гостро осуджував і обвину-
вачував, що стоїть в змові з тиранами і
у всім їм потурає. Справжня культура бу-
де витвором не тільки ума але й серця,
буде налита тими цінностями, що сповню-
ють українську душу Шевченка - д у ш у
майбутнього відродженого л ю д с т в а .

60 літ минуло від дня його смерті.
На протязі того часу в хуртовині вели-
ких подій здійснилось вже децю з його
бажань.

Розвиток іде залізним кроком по шля-
ху правди.

На порозі цієї 60-ки визволивсь се-
лянський люд з ярма панщини й кріпац-
тва, а під кінець її - вже на наших о-
чях - провалились останні самодержці-
тирани.

Встала Україна...

Та душа Шевченка ще не може відлинути на небо.

Ще не розвіялась тьма неволі й неправди.

З престолів зійшли царі та спадщина, по них іще мучить людей і народи. Здається - настав новий світ та залишились старі люди. А нових ще мабуть немає.

З розваленої турки вискочив перший чоловік-звір, ч о л о в і к - л ю д и н а, ще не появився.

Україна встала та аараз же знемогалась і впала під обухами одного й другого зарвара.

Та - „с о н ц е й д е і з а о о б о ю д е н ь в е д е". Розвиток іде по шляху правди далі. Це тільки один крок, вперед на цьому шляху. Людства не буде так довго, поки не буде змита пляма поневолення українського народу. Воно без того не буде могло назватись людством. Поки наш народ мучиться, поки й воно буде витись в болях свого родження.

Направду, нема засобів, щоби знівечити живу й творчу силу України, бо вона хоч переможена а все переможна. Найкращим доказом цього - поява Шевченка як раз у хвилі найскрутнішого положення. В Шевченкові святкуємо ріаночасно пресвітлий тріюмф, який відніс український народ саме в мент свого найбільшого безсилля.

Ціле життя Шевченка склалось так, що само ообою нагадує воно нам весь український народ.

Найкращі літа своєї молодости провів - як відомо - сиротом серед влиднів у наймах між чужими. До 16-го року не бачив світу поза селом і не знав чи є взагалі де-небудь що краще над тліхо, яке ще невинним хлопцем змірило до дна йому й на гадку не приходило, десть там є якась воля, наука, якась школа, якоїсь кращий світ - світ культури. Де земля оходитьсь з небом, там - думає кінець світу. Там здоровезні отовпи піпирають небо. Що йно після 16-го року /значить, дуже пізно/ побачив він уперміста, культурні осередки. Та ще неаввступу до цього кращого духового світу. Він був слугою-кріпаком овоього пана. Йому як „неблагородному" не вільно було переотупяти поріг школи. Але він любив книжки, які попадали часом з його руки. І так учився без вказівок і проводу учителя. Орав своєю нивою самотужки.

Аж на 24-ому році йому пощастило перейти на той бік - стати вільним громадянином. І сталось диво. Він, що не мав ніяких шкіл, був вже так освічений, що міг учитись далі в академії малярства в Петрограді.

9 років життя проминуло на волі. На протязі того часу він кінчить малярську академію з золотою медаллю і титулом артиста. Стає відтак членом археографічного товариства.

фічної комісії в Клеві /для збірання пам'яток/, отримує покликання на професора Київського університету. Богаті люди, захоплені його талантом, пропонують йому стипендію на виїзд в Італію для дальшої науки. Та що найважливіше в його досягнених творах проявляється така сила, що здобуває йому широку славу по всій Україні а також серед чільних кругів руського громадянства.

Перед ним відчинені панські палати. Його скрізь витають, поважують, хоча мужицький вигляд його і мужицьке серце.

Його імя відоме вже навіть слямому цареві. Та тут і лихо!

Його слава задавила його щезтя.

На протязі тих 9-ти літ його дух набравсь Самсонової сили.

Від неї легенько захитнувся золотокоронний престол під цорем над дальньою Неввою.

І наслідки нам відомі: 10 літ заслання-тюрми, 3 роки інтерновання й передчасна смерть з тілесного виснаження.

Його убито за його могутність.

Цій могутності треба дивуватись!

Це могутність українського духа!

Він перешибає всі насильні перепони, перемагає злидні й неволю-кріпацтво. Де-кілька роки в волі йому вистарчало, щоби перемогти величезний простір, який відділяло його від світу культури.

Йому заборонено було учитись в школі - йому відібрано світло.

Та він висноує собі на причуд ясне світло із глибини свого талановитого духа.

Там світять чудові брилянти. Звідти бо нарешті того самородного світла настільки, що ним можна не лиш цілі національний народ освітити, алей ціле людство сирсати.

Завдяки своїй енергії і талановитості він не тільки здолавше найпереднічі стежі в людському поході, алей й випереджує.

Шевченню - це сам український народ, який вороши хотіли б скувати неволею, вбогістю і темнотою.

Та в його душі - світючі скарби! В його роботящих мязах безмірних, які чепляють лиш цясливоро менту, цясливоро зеднання в один роєрін могутній і вибух.

Всі інші дальші трудивці його генія перемаже. . .

Аж тоді покориться великій українській душі людство.

А буде це саме хвиля його народження.

.

Не буде врага супостата

А буде син і буде мати

і будуть люди на

землі,

КАЛИНА

I

Послухай, казку скажу я тобі: у мене
вдома /спомин цей померк, та диво –
днесь вернув у сні, а я переповім його
тобі/. Послухай, ти:

У мене вдома при вікні калини кущ
росте.

І видиться мені, що вихр гуде, калини
листя рве й котить, десь його жене...

Калини кущ дрижить, здесь зітхає, зда-
ється плаче й ронить листоньки...

А я це чую й гляджу, якісь незнані по-
чування ворухаться в душі, на дні.

І я питаю: Що це? Що це?

Калини кущ дрижить а вихор листя рве,
несе світами листки відорвані...

І знаю вже: Гей, розкотило
ся калини листя широкими шляхами, ген по
світу розбрились сироти, зелені калинові
листки.

Та де їх вихор не поніс, вони донесли
явну пісню, що там калини кущ росте.

Хай вихор дме й рве листки, калини кущ
живе, росте. ...

І знову бачу, як скоро вдарила зима
І сніг покритв калини кущ. Позбавлений при-
крас весни незаметно калини кущ сіріє.

Червоний овоч лиш жевріє.

Неняче кров, горяча кров.

Зима ні сніг його не зможе, не покриє.

І знаю вже: Це дійсно кров,
що кличе й зове за кров, Пролиту кров.

Тамай був сон!

...
Люблю калину. Кущ калини. Люблю не сп-
мин, бо кому я спомини ті понесу?...

Я бачу лиш перед собою: цвіте кали-
на. Довгії ряди святочної юрби зі спі-
вами ідуть, а в кожного калини листя на
чолом. В руках офір поляглих листоньки
несуть як спомин, тепле „незабудь“...

/І ти ідеш, калини лист несеш.../
Дрижить од радості калина, пізнає утра-
чені листки.

Я твердо вірю, прийде день такий.
Та з острахом цікавим все питаю, все:
Як час прийде, листочок мій хто пі-
дойме? Хто з поворотом принесе?

II

Сон калини.

За семигорою, за семиріною, у гні свя-
тому, у сні зимовому, на тихій поляні та
спить самотою калина.

А віття калини у білому пуху повите
в сріблестім завоя інєю завите.

В привітних півтіннях імлістого дня
спить тихо калина і сонною мрію ледіє.

А гай колихати до сну добре виіє.

Іі сніг голубить вітки берізок і ша-
ти розсипні снігу пушинок у блисках ма-
тових.

І бір звенить з далі і шле металіч-
ні акорди чатиння – із гір предалеких.

У сніжному коврі, сріблястих оперях
спить тихо калина.

У сніг ії ключ бе водиці живої, тече
світ широкий між кригами льоду, несе бод,
у вістку: Калина живе, та спить ще, на д-
вітки жде!

Ось так спить калина, а сон зворожений
же довго триває у гаю далекім.

І мало хто знає.

Лиш птахи до неї вістками злітають, на
іти сідають.

Тоді то на хвилю калина проснеться, од
радості легко дражить, стрепенеться, і слу-
шає вісти.

І знова в задуму глибоку впадає і ти-
хо пташина з куца відлітає, як думка сню-
кійна далекої ціли.

Спи, спи ще калино!

Ще довго прийдеться лиш снити і ждати.
Та свій час все має.

Час прийде, прилине з вістками пташина
і шепне чарівнеє слово.

Каліну розбудить і гай озветься і в
радісну зелень тоді прибереться калина...

III.

С в я т о к а л и н и.

І бачу:

Спокійний, тихий ранок по всій
Україні. По горах, долині імлю перлисться.

І настрій погідний, спокійний, привітний.

Наче птаха у синіх просторах лечу
я і чую:

Звук знова несець по росі...

І бачу, виходять святочні товпи і сил-
ляють могили.

Мов казка...

Високі могили ростуть, поростають по
всій Україні.

На верхах могил тих калину садять.

І диво: Калина росте, оживає і вже
зеленіє, і вже розквітаєсь...

І бачу: Паде юрба на коліна і несець
молитва потиха, погідна.

Без радості шалу, без чорного суму.

Святкують це пам'ять поляглих героїв.

І мріють могили...

Червона калина розвила сь, зацвила
по всій Україні.

Я не „мистець“ - поет, що з його вір-
шів „каскади боїв“ ляються.

Я стрілець. Такий собі звичайний.
Той сірий галицький стрілець - з розби-
тими під походів ногами, що поховав сот-
ки товаришів до нихав ту - таку прав-
диву трупа гинь, тих тіл живих, що дійс-
но в жертві клались Україні.

Хотілось своїм товаришам, тим сірим,
у спільних хвилях спільних почувань спі-
вати просту пісню про калину.

І вірять з ними в невловиму майбут-
ність нащу

Бар, зимою 1920.

О П О В І С Т К А.

Хто знає про гарматчика Ілька Тов-
стуха з I Укр. Бригади I полка УСС, який
в 1919 році був на Великій Україні,
зволить повідомити його швагга стріль-
ця Дмитра Марчука з 10 сотні в Мості.

Т. Савула четар.

хххххххххххххх
хххх.

Т.Б.

Т Е Р Н И С Т И М Ш Л Я Х О М.
/спомини з польської неволі/
- Продовження (II) -

УКРАЇНСЬКА ОФЕНЗИВА. В словині червоні дійшла до нас /до Бригідок/ радісна вістка про українську офензиву. Польська преса лютухи називала її більше большевицькою ніж українською і винисувала про неї найнеймовірніші речі. Одначе на кождому кроці було видно, що не большевників поляки бояться, а Українців. Большевики тоді зовсім не наступали на польським фронті. Дожезні ради-валки польських польоністів, урядників та панів шляхтичів з родинами та з хатнім маєтком тягнулись через Львів попри наші вікна. А до нас за градами доходили найрізномордчіші чутки, сдні краці від других, про цораз то нові успіхи розпочатої офензиви. Наші зняли Золочів, вже й Бережани, Станіславів. В наших руках Калущ і Долна а на півночі Рава Руска, Камінка і т.д. Бал-поляки нусіли залишити Перемишляни. Передні українські сторожі стоять вже в Куровичах, віддалених 30 км. від Львова.

Всі ми незвичайно хвилювались, кождий продумував над тим, якби то викрутитися від транспорту та підоддати на своїх. Снілівіщі снували пляни, як заволодіти залогою бригідок, а потім... столицю ки. Льва. Обчислювано хріси, набой, всі магазини, вибрано командантів і т.и., висилано рої, чети, куріні, подки...

А між тим польські часописі, наче на здість, писали тільки про Бережани Золо-

чів, Рогатин як боеву лінію. Полонених не приводили. Тому ні звідки було довідатись про дійсний стан. Ходила чутка, що українська армія дуже сильна, що в кождого третього стрільця - скоростріл. І тим поодинали ми собі брак полоненців. Ми сподівалися, що ні "Ягелони" /legionисти/ ні "галерчики" не зможуть перед такою армією утриматися і що їм не лишиться нічого иншого, як забрати логи на плечі та утікати за Сян, у Варшаву...

Одначе під кінець, на превеликий жал тахи полнались полонені: два жоружкі А. А., М.В. і полевий курат В. Всі три були страшно скатовані, зграбсвані, голі й бої. Від них ми отримали перші автентичні відомости про фронт і український наступ. З їх оповідання ми між иншим дізнались про те, що в боротьбі проти укр. армії брали також чинну участь відділи французьких добровольців, що команда на відтинку Рогатин-Перемишляни знаходилася в руках французького генерала, одного з б. адютантів маршалка Фоча, що цілий польський штаб тої армії був зложений з французів, які дивились на укр. армію очима своїх польських інформаторів і вважали її зграєю большевників, грабіжників, розбишак і т.и. Поляки - як оповідали полонені - тримали за боевою лінією французького відділу окрему шайку своїх різунів, які на французьких трупах доконува-

ли в часі, як боєва лінія посувалася вперід, страшні звірства: виколювали очі, вирізували язик, пороли животи і т.и. Такі порізані трупи показували відтак польські офіцери французькому штабови, який у відплату українським „варварам“ видав приказ, що б укр. стрільців як і старшин не брати в полон, але на місці зловлення убивати. Від тоді пішли масові убивання укр. полонених.

Так оповідали ці три полонені, яким ми не мали причини недовіряти. Їх самих вирядувала від масакри припадкова знайомисть з одним польським офіцером, який відескортував їх зараз у запілля. В Перемишлянах їх збили легіоністи до крови і майже голими відіслали до Львова. І такими ми зустрінули їх в бригадах.

В бригадах провів я півтора місяця. За цей час пробував я кілька разів утікати, та через брак гроша й хворобу /ранена нога/ не щастило. Тоді задумав я покористуватися хитрощами і як „цивільний“ добиватися звільнення. Мені вже удалось було підкупити для цієї цілі одного канцеляриста, який за ціну 100 к. знищив мої військові документи, які прибули зі Стрия. Та на оплачення дальших послуг мені не стало грошей. А за гроші можна було вийти на волю. Ні п. майор, командант бригадок, ні його помічники доктори-авдітори не дурались грошей т.зв. лапувек.

А мене безгрішного призначено на вивіз.

ПЕРЕМИШЛЬ-ЖУРАВІЦЯ. З днем виїзду зі Львова почався так для мене як і цілого нашого транспорту другий період страшних мук і знущань. „Біла ворона“ /так називали невольники польський герб/ вбивала щораз глибше свої пазурі в наше тіло, рвала на шматки укр. невольника і заливала його кровю і сама ставала від тої крові червоною. Це був страшний тернистий шлях і хто перейшов його цілим, той щасливим себе назвати може і він уже ніколи, поки життя його, не буде для поляків другом. Пізніше - у Стшалковій стрічав я деяких старших наших інтелігентних людей, жонатих з польками, які клялися, що як тільки повернуться вільними до дому, то не стерплять ляшок при собі, бо кождий лях - лях, а ляшка - ляшка. Тоді зрозумів я що йно як слід поступок Гонти, який власною батьківською рукою убив своїх синів-сохоликів, бо боявся, що виховані матерю-ляшкою стануть зрадниками й катами свого народу.

Зі Львова до Перемишля їхали ми 20 годин. Транспорт числив 1350 людей - інтернованих, переважно інтелігентів. Під час їзди ми нічого не їли. Що йно на третій день після виїзду - в Перемишлі на Засаню дано нам по шматку хліба з несолодженим чаєм а на обід по мисочці якоїсь кашки-зупи. Так нагодованих розділено нас на групи і розташовано по бараках - хіба на те, щоб як легше можна було нас

грабувати. Я зі своєю групою /300 чоловік/ знайшовся в бараку, в якому містилася каплиця і тут перед обличчям Розп'ятого почались сцени, подібні до тих, які Він переходив несучи свій хрест на гору Голгофу.

Ось одна з таких сцен: до салі впадає зграя польських легіоністів з наїженими багнетами й бючи немилосердно нагайками палицями то поколюючи вістрями багнетів зганяють нас неначе худобу на оборі в один кут. Несчасні жертви ні словечком не обзиваючись мов ягнята збиваються в один гурток, один поперед другого втікають, щоби сховатися від ударів. Нарешті являється трьох польських старшин в елегантних одностроях з палерами в руках. Почалося відчитування й викликування по назвиську. Прочитаний виходив перед комісію, ставав „позір” і відповідно до свого вигляду, якості одіння й кількості клунків, відповідно до ступня свого залякання отримував приказ стати в перший або другий ряд. Тут показником була звичайне нагайка або приклад кріса. Перший ряд утворив одну групу, яка складалася переважно зі священників. Її випроваджено до іншого бараку, в якому почалися т.зв. ревізії. І я належав до цієї групи.

По бараку увихаються польські офіцери і жовнірі. Перешукують докладно всі клунки й що кому подобається, забирають. Ножами розрізують ковнірі, поли і заглядають в кождо закладку одежі чи то на-

віть капалюха. Скрізь нишпорять; розуміється - за грішми. А при тім всім грабуванню бють свої жертви по щоках, плюють їм в очі, найпоганішими словами ображають їх весь укр. народ. Один поручник /Недзведзкевич/ кепкує з української мови, називаючи її „ензиком баранім”. А бють несамовито. Деякі копають навіть ногами то під груди то збоки. Одного 70-літнього старця, вислуженого урядника п.Скородинського збили вже так, що він лежить пів мертво-непорушно. Один військовий лікар, жид /не пам'ятаю де ре назвиська - мабуть Вінтер/ від биття зімлів. Під покришкою, що він хотів буди отруїтися, виносять його на вартівню. Тут переймають його інші посіпаки й дають „ганяти” з нього отрую. Скатованого до краю виносять до шпиталю. З його уст, носа, ушей а навіть очей лється кров.

Таке діялося з нашою групою, яка складалася з осіб менше небезпечних, убогіших т.є. симпатичніших. Друга група, яку утворено з тих на позір богатших і небезпечніших, переживала ще гірше. Вока не тільки переходила подібні як і ми тортури, але її ще й замкнено в одному з підземних арештів. Крім цього всі як один мусіли щодві години виходити на вправи, які відбувались на коритарі арештів або й подвір'я - чисто польські вправи, не видані ніде ніде в культурному світі але й у найдикіших племен-мабуть неznані. Ці вправи мали назву: „ВЕГАЙ - ВЕГАЙ!” - а відбувались ось як: з наймовірним вереском, криком,

ологом і тріскотом бачегів, нагайок, па-лиць та костурів вигоняли посіпани укр. інтернованих і полонених з арештанських нор - зовсім так, як це було колись по старинних римських цирках з невольниками, або зі звірятами, яких вигоняли на арену. Тут на коритарі мусів кожний бігти з усіх сил туди й назад а на подвірю - великим колесом. Під час бігу мусіли співати всі одним хором „Гей там на горі Січ їде" або яку небудь иншу укр. національну пісню. В цьому „спорті" мусіли брати участь всі без різниці пола, стану, віку і здоров'я. Хто супротивлявся або й неміг, не мав сил, того брали в свої руки окремі кати, які стояли осторонь і не терпляче чекали „роботи". Ці не одному поломали ребра, не один Українець переносився під їх тортурями до вічного супочинку, визволюючись рід на все від людських звіротв.

Хто не знаходився в перемиськім таборі як полонений або інтернований, той і у сні не може уявити тих звірств, які там діялися, той не може мати навіть найменшого розуміння того, що називається „польською культурою".

Ось ще один приклад: між інтернованими в цім самім таборі покутувала за „політику" також одна менч-більш 70-літня селянка з Віскович під Самбором. Її арештовано під закидом, що машинним крісом на польське військо стріляла. Такий на неї зробили, річ ясна, її добрі сусіди

- поляки, яких у селі її багато. Старенька не знала ні читати ні писати й не розуміла навіть, що це таке машинний кріс. Своім виглядом та рухами нагадувала радше дитину - така вже була пристаріла. Страшно, що ця жінка мені не оповідала! Коли збрали її від хорого чоловіка та малих внучат, над нею знущалися жорстоко і водили з криміналу до криміналу. Нарешті кинули її до темниці гарнізонного арешту в Перемишлі. Тут дали їй одну посудину до їдженя /австр. шальку/, яка мусіла служити їй рівночасно до природних потреб. Води на миття посудини їй навмисне не давали а ще й як найстрогіше зажаляли заспокоювати такі потреби десь у кутку кімнати або як небудь інакше. Нещасна зразу супротивлялася, три дні не приймала їжи та врешті обезсилена до краю піддалася приязови. Так прожила вона півтора тижня у темниці. До неї заходили шрбами польські легіоністи, що б на сміятися та понепкувати з „божевільної". Потім перепроваджено її до нас і так звільнилась вона бодай в частині від своїх страшних мук.

Перемишль був тільки переходовим табором для нас, однодневним „відночинком". Слідуючого дня виражено нас скатованих, голодних, без сотики при душі, в дальшу дорогу. На товарнім двірці на Засяню позамікано нас по 48-65 чоловіка до худобячих вагонів. Через декілька годин все було готове. Потяг рушив в дорогу.

І.Калічак

ЧИЙ ДАРУНОК КРАЩИЙ...
/Великдень 1919/

Зближалось свято пасхи а разом з ним стільки радощів. Це були перші на всьній землі свята.

Весняне сонце так весело сміялося, так пригрівало, що на дорогах повисохали - які тільки не були - калкжі.

Воно гралося своїми проміннями в чистій воді потоку, пробиралося аж на біле, пісчане дно, над яким похилилися старі та зелені верби зі своїми молодими бруньками.

Травниця на пасовинок уже давно зазеленіла. Її вже щипали - так здрібонька - молоді жовті гусенята. З березового ліса повівав теплий вітер та заносив з собою голоси пташини, що з радощів аж заливалася співом. Дихнув і теплими випарами широких піль, мішаючи їх з запахом квіток який заніс з собою з ліса. Розвіяв їх у воадусі, затих на хвильку та причаївся під межою.

Село пробудилося зі свого тихого життя, зачинаючи нову працю з приходом весни. Уже після щуткової неділі почалися приготування. Ціле село строїлося. Білилися стіни хат. Вимиті столи, стільці та вікна з ясними шибками преспокійно вигрівалися в траві до сонця.

В селі великий рух, який тільки перед празником буває

Там ген перед цвинтарем женеться громадкою дівчора в сторону церкви. Її

треба бити довбоньками об дошки дзвіниці бо дзвонити аж в неділю буде можна.

А вітрець розносив її калатання й крики, приголомшувачи їх своїм шарудінням, то з прибільшеною силою кидався на розвіше не біля на плоті і пустуючи стручував його до долу. Молодій учительці Марусі поскидував рушники - довгі, вишивані, як сніг білі. Удвоє зложені на перетягненім шнурі маяли своїми кінцями в повітря.

Марусі повні губки з пересердя віддулися, між чорними бровами зробилася маленька рисочка, а її рученята, заковчені по лікті, погрозили пущотливому вітрови.

Іди, пустію, не бачиш, що робиш? Через тебе прийдеться знову праги!

Але вітрець не думав перестати а далі немов сміючись кидався такою легенькою теплою течійкою цілувати личко дівчини. Ніжно гладив її в шию та горячим поцілунок притулявся до червоних Марусиних уст. З любощів грався її шовковим волоссям, стрібав по ювнірі її вишиваної сорочки то притихав на її дівочих грудях. І дівчина ще дуце сердилася на нього за те, що він розкудогчив її волосся, порозсмикував його на боки та по білім чолі, а жовту косу розплів по плечах.

Одначе вона зараз і простила йому. На його крилах донісся глухий гуркіт гармат з далекого поля бою, який почався був ще

перед зимою.

І цих свят не буде багато хлопців між своїми - думала дівчина. Всі до одного пішли боронити рідного краю. І думками своїми залинула далеко аж під Хирів, шукаючи в окопах знайомого обличчя. Іще перед місяцем писав їй, що здоровий і з радісним серцем витає весняне сонце, що живе тільки йому добре й товаришів має гарних, що стрільці всі завзятуші борці, які рвуться до наступу на ворога.

Писав і про шкільного свого товариша, що згинув з п'ятьма стрільцями на мості. Вона ж знала його. Гарна та характерна була це людина - думала жалюючи Маруся. Та годі сумувати, він же ж вмер за вітчизну. І писав ще Марусі Гриць, що приїде на свята. Дівчина ціла аж горіла з радості. Червоніла на сам спомин його горячих поцілунків.

Аж тут повіяв знову сміливо вітрець, підхопивши гомін трубки, що давала якийсь знак селу. З вітром понісся голос її по селі, перелітав зеленіючим полем та відгомном губився десь аж в березині. Цікавий народ вибігав з хати; дітворя повлізала на плоти, гойдаючись сідала на хвіртки. Дівчата залишили працю та з цікавості повибігали на вулицю та обступили безрукого стрільця-вояку, що походом ходив ген аж в Македонію.

А Безрукий відчитував гримким голосом письмо з міста, в яким мислувалось з приводу свят не забувати а пам'ятати на тих,

що задля добра всього українського народу проводити будуть свята на фронті в окопах. Тому повинности кожного з нас в, зложити для тих героїв святочний дарунок. Це ж для стрільців, рідних синів, що обороняють наші рідні села перед лютьм наїзником...

Зажирились господині незнаючи, що саме призначити на дарунок. Кожда хотіла дати щось кращого. А вже найбільше журились дівчата. Вони мали дарунками своїми стрільцям на фронті доказати, що про них тут по тихих хатинах дівочі серця пам'ятають та для них горячо не одно серденько бється.

Ковалева Ганя вже й похвалилася перед подругами, що „свому“ налише писанечко з поцілунками.

„А я своєму спечу перепічку таку біленьку, з цієї самої пшенички, що я жала а він звезив“ - казала Галя.

Кожда щось кращого від усіх придумувала. Струнка Катруся з чорними очима, ця з під ялини, дарувала крашанку розмалювану хрестиками та галузками вишень, що мов живі на темній красці виглядали. Ще й дописано було, що дівоче серденько вірно любять.

„А що ж ви, Марусю, подаруєте?“ - відізналася Фієся, метка, жвава дівчина, що її хата стояла над водою з високим перелазом.

„Я, я..“ - спаленіла учителька - „я дам, що буде найкраще, але не своєму милому, бо в

мене його не має.
 „Ні! — як це? Е, е!“ — закричали враз дівчата, пригадуючи чорнявого четаря з сусіднього села, що бувало заходив до школи, — а вони так гарно тоді гуртом співали.

Річ була доказана. Маруся призналася. „Я подарую йому крашанку, та він писав, що сам по неї приїде. Дам і свій рушник мережаний довгий, — буде на перевязки для ранених.“

І кожне дівоче серце горяче билосся для свого милого й хоча подарунок не дістанеться йому, то все ж таки — думали — він стане розрадою инчому, хоча й чужому.

Другого дня вранці заїхали перед школу три вози, що б забрати „святоче“. На них покладувано всяке добро. Були перепічки й паски — такі пухляті, аверху блискучі, жовтком наміщені. Кошки з крашанками та яйцями стояли позаду воза, поверх посипані зівслюю половиною, що б не потовклися. А що хліба, солоняни, ковбас з хріном. Під села перебудувати можна б.

Навіть старенька Думчиха з-за потока принесла горня такего жовтенького як ярий віск масла від своєї старої Вучульки, що тільки з одним рогом. Принесла для свого онука, як казала, що над Вигором стоїть та здоровий бється, ще від осені.

А Маруся рушники два принесла, що сама вишивала новком. І листочок додала перевязаний стяжкою. В середині було написано, що дівоче серце не забуде на отрільця.

Тай затуркотіли вози дорогою поміж верби. Повезли з села пасху для рідних оннів. А село щасливе й раде було, що могло стрільцям звеселити свята. Та щасливішими почувались отрільці, тішучись дарунками, які їм посилала рідня земля, що їй так любили — задля неї ж вони страдали й вмирали.

М. С.

ВЕСНА

Весна, весна!
 Весняні шопоти.
 Воді плескіт,
 Крил наче лопоти.
 Пошуки крил
 Воскресних сил.
 Життя палка
 Ігра, похід.

ВСІМ НАШИМ СПІВРОБІТНИКАМ, ПЕРЕДПЛАТНИКАМ, ЧИТАЧАМ І ПРИХИЛЬНИКАМ, ВСІМ УМР СТРІЛЬЦЯМ, ПІДСТАРШИНАМ І СТАРШИНАМ

БАЖАЄМО

ЩАСЛИВО ЦЕЙ ВЕЛИКДЕНЬ ВІДСВЯТЮВАТИ
 — В ЗДОРОВ'Я І СЛАВІ СКОРО НА ВІЛЬНУ
 У К Р А І Н У ПОВЕРНУТИСЬ.

Х Р И С Т О С В О С К Р Е С !
 Редакція.

ПЕРЕДПЛАТУ ЗЛОЖИЛИ: Прага, укр. роб. к. ринь сот. Федика 106 к. — — Інк Градец укр. роб. сотня 15 к. — — Ужгород, пхор. Влюй 12 к. — — Відень, др. Н. Сабат 20 к. — — Вільке, М. Кнайфель капітан чеської армії 20 к. — — Прага, чет. Іванець 10 — — Ужкіневес, укр. роб. відділ дес. Гавриша 18 к. — — Міхальовце, укр. роб. сотня пор. Восакова 20 к. — — Будейовице, укр. роб. сотня чет. Созанського 28 к.

Д Л Я І Д Е І.

Доки житиму, дати в пам'яті моїй живим буде образ революціонерки княжни Мишецької і молодого українського самостійника Андрія Віленького.

Судили їх не одночасно і не однаково. Кару накинув на них московський царський суд, та однакова була їх відповідь царським сатрапам. Однаково мучились і однаково переживали душевну боротьбу за мурами Харківської тюрми.

Княжну Мишецьку судив Петроградський військовий суд. Як 17-літня княжна стала вона в 1908 р. враз з декількома студентами перед військовий суд як політична влочинниця. Свідки й документи ствердили її участність в конспіративній організації, якої метою було повалити царську тиранію.

Обвинувачена заявила суддям, що вона брала діяльну участь в потайній праці, що боротьбу з насильством вважала і вважає за обов'язок кожного громадянина і громадянки. 17-літня дівчина жалілась перед суддями, що доля не судила її далі продовжувати боротьбу з царським самодержав'ям, яке треба знищити.

І суд не простив молодій княжні цих страшних слів, які порушували маєстат царя і повагу її власних родичів - князів Мишецьких, які так вірно служили цареві. Її засуджено на 15 років примусових робіт і позбавлено всіх прав. Княжну закували в ланцюхи...

Заковану на руках і ногах її відескортовано в Москву. Звідси перепроваджено її до Харкова. Тут в каторжній тюрмі, в темній і вохкій камері вона відбувала кару аж до 1916 р. Потім відіслано її до якоїсь іншої тюрми.

Одиноким розвагом посеред самотнього тюремного життя була для неї книжка. Із грошей, які вона отримувала кожного місяця від батьків на прожиття /50 руб./, відкладала вона 15 р. на книжки - їй дозволено було мати дещо з літератури. На інші свої потреби вона не видавала ні копійки. Решту т. є. 35 р. віддавала на малих дітей, що перебували в тюрмі зі своїми матерями-арештантками.

На особисте прохання ки. Мишецького 1914 р. згодився цар зняти кару з доньки свого вірного слуги й повернути їй всі права. За таку ласку мала княжна приобіцяти урочисто на палері, що ні до яких політичних товариств більше належати не буде, крім того мала покаятись в своїх гріхах. Врадований батько-князь везе доньку даровану царем свободу. В Харкові пригтовляються представники царської влади повитати розкаяну грішницю і віддати їй як княжній почесь.

В розкішній салі одної з державних палат в Харкові уладкується зустріч князя з заковансю ще донькою. Радісні зітхання, обійми, сльози, тепла ласка. Суарий батько обнявши свою дитину пригадує її

старі добрі часи під рідною кришою, зі сльозами на очах переповідає її свою і рідних тугу за нею, їх біль над її нещасною долею. І прохає її нарешті підписати зобов'язання... А там - воля, вигоди, почес-ти, рідне оточення....

І певний був князь, що все буде добре. Зворушена щирістю батьківських слів, зму-чена довгою тюрмою, хора на груди - вона відмовилась дати бажане царем приобіця-ння. Не могла відректись переконань, за я-кі вже 7 років терпеливо несла кару.

Тбі хвилі пером не можна змалювати. Впала на коліна перед батьком. Плаче, ці-лує його тремтучі руки. „Не можу, не можу!“ - Наче в безтямі шепочуть її уста. І мо-лить її старий батько пожаліти і себе і його і стару неньку і сестер...

Не підписала.

„Мені хочеться воли. Ах, як хочеться... Переді мною ще 8 страшних років. Я не пе-реживу їх.“ І сама плаче і батько плаче. „Знаю, не переживу, але приобіцяти не мо-жу. Не зможу дивитись на страждання наро-ду. Ні, ні! Підписати не можу...“

Заплакав старий батько. Не справдилися його надії. Доньку повели знову за тюрем-ні мури. До нього долітав лише бряк лан-цюхів, що сковували його рідку дитину.

Андрій Біленький був простого роду; син бідного хлібороба з Мерефи на Хар-ківщині. З трудом та горем скінчив він бухгалтерські курси в Харкові і отримав

посаду книговодчика в одному з кредито-вих товариств. В 1913 р. оснує він в рідному селі олавного нашого письменника Квітки з Основи „Укр. Просвіту“. І хоч-явно не можна було закладати ніяких у-країнських гуртків ні товариств, проте Основлянка „Просвіта“ потайки жила і шир-лась. Якось раз жалівся переді-мною Бі-ленький на брак нелегальної /заборонен-ї літератури. Я з того часу передавав йому дещо з неї, маючи доступ до самого жер-ла, Цінність членів „Просвіти“, до забо-роненого слова буда велика.

В 1915 р. Андрія Біленького заарешту-вала Харківська жандармерія і перепро-вадила до тюрми для політичних злочин-ців. На допиті він рішуче відмовився на-вяти своїх товаришів - членів Основлян-кої „Просвіти“. Той само не сказав, і др-те, звідки отримував „страшну“ нелегальну. В жандармськмім акті обвинувачення значилось: „Андрій Біленький поширивав поміж громадян Основи ідею самостійнос-ти України і сіяв пропаганду проти іст-ючого державного ладу.“

На випадок названня товаришів йому приобіцяне було помилування. На те Бі-ленький відповів: „Ви, гнобителі й кати укр-їнського народу! Будьте прокляті!“

Постановою Харківського губернатора, затвердженою міністерством внутрішніх справ Біленького вислано як небезпечно-го „мазепинця-сепаратиста“ в Турухан-ський край на три роки.